

http://bslab-symposium.net/Vilnius.2016/BSLab-Vilnius2016-e-book_of_Abstracts.pdf (Accessed 20 February 2018).

24. *Papachashvili N.* Developments in Model-Based Trade Policy Analysis. MODEL-BASED GOVERNANCE FOR SMART ORGANIZATIONAL FUTURE. BSLab-SYDIC International Workshop — Roma, 2017. Rome, Italy, (2017), pp. 93-97. <http://bslab-symposium.net/BSLab-Sydic-2017/Book-Abstracts-BSLab-Sydic-2017-final.pdf> (Accessed 20 February 2018).

25. *Sepashvili, E.* Eastern Partnership Integration with the EU and Inclusive Growth of National Economies. Management Dynamics in the Knowledge Economy, Vol. 5, No.3 (2017), pp.439-454, ISSN 2392-8042 (online). <http://www.managementdynamics.ro/index.php/journal/article/view/225/186> (Accessed 30 November 2017).

26. *Sepashvili, E.* Globalized World Economy, Innovations and National Policies for Economic Growth. Business Systems Laboratory 4th International Symposium, ‘Governing Business Systems. Theories and Challenges for Systems. Thinking in Practice’, ISBN: 9788890824234, Vilnius, Lithuania, (2016), pp. 174–176. http://bslab-symposium.net/Vilnius.2016/BSLab-Vilnius2016-e-book_of_Abstracts.pdf (Accessed 9 February, 2018).

27. *Tsetskhladze, M.* Economic Potential of Georgia and Perspectives of Economic Integration with Europe, Proceedings of the Finance and Economics Conference Lupcon Center for Business Research, In Frankfurt am Main, Germany, Vol. 7 (2016). <http://www.lcbr-archives.com/media/files/Murman-Tsetskhladze.pdf> (Accessed 16 February, 2018).

28. *Tsetskhladze, L.* Innovation – determining factor of business competitiveness, The Journal Innovative Economy and Management, No. 1 (2016), pp. 82–86.

Гречан П.Ю.

аспірант,

Національний транспортний університет

Grechan.pavlo@gmail.com

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВАМИ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація: Визначено особливості формування конкурентних переваг підприємствами автомобільного транспорту. Виділено уніфіковану і спеціалізовану групу принципів, що забезпечують конкурентні

переваги та розглянуто їх дію на підприємствах автомобільного транспорту.

Ключові слова: *автомобільний транспорт, конкурентні переваги, принципи забезпечення конкурентних переваг.*

В сучасних умовах активізації конкуренції на ринку транспортних послуг, коли удосконалення чинного законодавства спрямовується на забезпечення умов для демонополізації національної економіки, внаслідок чого спрощується вхід на ринок нових суб'єктів господарювання, незалежна конкурентна поведінка автотранспортних підприємств, за якої не враховується поведінка конкурентів, не дозволить досягати конкурентних переваг і утримувати конкурентоспроможність на необхідному рівні. Специфічність забезпечення конкурентоспроможності підприємств автомобільного транспорту на ринку перевезень викликана взаємозалежністю ефективності економічної діяльності власників автомобільного транспорту, вантажовласників, суб'єктів господарювання інших видів транспорту (залізниці, авіатранспорту, тощо). Це обумовлює й формування відповідної конкурентної поведінки як способу забезпечення конкурентних переваг автотранспортними підприємствами, що базується на принципах, обґрунтованих з урахуванням вимог сучасного етапу економічного розвитку.

Під терміном „принципи” (від латинського *principium* – основа, початок) розуміють основні, вихідні положення теорії, основні правила діяльності [1, с. 76]. За визначенням С.В. Мочерного, принцип – це вихідне положення і основа теорії, і водночас заключний результат наукового дослідження, внаслідок чого в ньому відбиваються базисні закономірності розвитку певної матеріальної системи, об'єднується певне коло законів, понять і категорій, а також він виконує евристичну функцію щодо пізнання нових явищ і процесів, виступає найважливішим законом розгортання теорії у логічну завершену наукову систему [2, с. 68].

Тому, принципи забезпечення конкурентних переваг автотранспортними підприємствами на ринку транспортних послуг – це правила, визначальні положення, домінанти, базові вимоги, яким має задовольняти система управління транспортним процесом з метою досягнення високого рівня конкурентоспроможності.

Обґрунтування принципів, які доцільно визначити як підґрунття у забезпеченні конкурентних переваг автотранспортних підприємств, необхідно здійснювати, виходячи з організаційно-економічних умов підвищення конкурентоспроможності та типів

конкурентної поведінки, які мають застосовуватися з боку підприємств галузі як об'єктивно необхідні на даному етапі економічного розвитку.

Враховуючи особливості умов підвищення конкурентоспроможності автотранспортних підприємств (забезпечення розвитку транспортної інфраструктури, державне регулювання ціноутворення на послуги автомобільного транспорту, застосування публічно-приватного підходу до взаємодії з суб'єктами ринку транспортних послуг) та можливі типи конкурентної поведінки (корпоративна, адаптивна, випереджаюча, агресивна) пропонуються такі дві групи принципів забезпечення конкурентних переваг на ринку автотранспортних послуг – уніфіковані і спеціалізовані.

Уніфіковані принципи є загальними, на них базується забезпечення конкурентних переваг всіх суб'єктів господарювання на будь яких ринках, і обумовлюються вони вимогами ринкового середовища щодо ефективного функціонування як окремого підприємства, так і всієї економічної системи. Ці принципи ґрунтуються на необхідності використання позитивних тенденцій в дії законів ринкової економіки, а їх застосування створює базис для реалізації можливостей автотранспортних підприємств щодо забезпечення конкурентних переваг на ринку [3].

До уніфікованих принципів забезпечення конкурентних переваг автотранспортних підприємств належать принципи: системності, цілісності, ефективності, історизму, науковості, ресурсного забезпечення, інноваційності, правового забезпечення, інформованості, розвитку, прогностичності..

Принцип системності полягає в тому, що на ринку транспортних послуг підприємства автотранспорту розглядаються як частина єдиного цілого комплексу, до складу якого відносяться транспортна інфраструктура, інші види транспорту, вантажовласники. Не зважаючи на те, що між собою вони конкурують за кращі умови виробництва та привласнення найбільших доходів, вони також змушені й співробітничати, по деяких аспектах економічної діяльності узгоджувати свої дії з метою забезпечення виживання в ринковому середовищі. Отже, принцип системності передбачає наявність причинно-наслідкових, структурно-функціональних, прямих і зворотних зв'язків, які обумовлюють складні процеси розвитку конкурентного середовища, зародження та протікання багатьох процесів та явищ на досліджуваному ринку. Щодо взаємовідносин між автотранспортними підприємствами та іншими видами транспорту (наприклад, залізницею), то принцип систем-

ності реалізується завдяки об'єктивному розподілу вантажопотоків між залізничним та автомобільним видами транспорту через комерційну невідповідність окремих видів вантажних перевезень для залізниць або для автотранспортних підприємств.

Принцип цілісності реалізується через зв'язки між елементами, які в таких системах забезпечуються інформацією. Визначальним при цьому є системоутворюючі зв'язки.

Принцип ефективності виходить з того, що система суб'єктів ринку транспортних послуг спрямована на досягнення поставленої мети в процесі їх взаємодії на основі вирішення певних завдань з мінімальними витратами необхідних ресурсів. Так, в процесі взаємодії національних автотранспортних підприємств з іншими суб'єктами господарювання вони витрачаючи різні ресурси, мають забезпечити конкурентні переваги з метою підтримки своєї конкурентоспроможності на необхідному рівні. При цьому, додатковий ефект, отриманий в результаті забезпечення конкурентних переваг, повинен бути не менше за обсяг витрачених ресурсів, а рівень конкурентоспроможності – не нижче попереднього її рівня.

Принцип історизму – загальний принцип діалектики, який ґрунтується на аналізі передумов забезпечення конкурентних переваг автотранспортного підприємства на ринку, основних етапів розвитку теорії конкурентоспроможності транспорту, закономірностей, протиріч, що являються рушійною силою розвитку, кількісно-якісних і сутнісних перетворень, що відображають процеси забезпечення конкурентних переваг. Таким чином, принцип історизму передбачає виявлення тенденцій у забезпеченні конкурентних переваг на підставі об'єктивних економічних законів і закономірностей та подальшу розробку відповідних заходів щодо досягнення поставлених завдань.

Принцип науковості у забезпеченні конкурентних переваг автотранспортних підприємств використовує дію об'єктивних законів ринкової економіки і реалізується через сприяння подальшому розвитку конкурентного середовища, внаслідок чого відбувається подальше удосконалення відносин економічної власності відповідно до рівня і характеру продуктивних сил в транспортній галузі і забезпечується адаптація автотранспорту до змін кон'юнктури досліджуваного ринку.

Принцип ресурсного забезпечення є важливим для автотранспортних підприємств країни, оскільки через недосконале державне регулювання ціноутворення встановлюються державні регульовані ціни не лише на послуги інфраструктури як суб'єкта

природної монополії, а й на послуги потенційно конкурентних секторів автомобільного транспорту, що унеможливорює отримання необхідних для забезпечення відтворювальних процесів доходів за рахунок гнучкого реагування на зміну співвідношення між попитом та пропозицією на даному ринку.

Розвиток ринкової економіки супроводжується загостренням конкуренції на конкурентних та потенційно конкурентних ринках, що обумовлює зростання попиту на інновації – нові підходи до конструювання, виробництва, збуту товарів, завдяки чому суб'єкти господарювання здобувають переваги над конкурентами [4, с. 656]. Залежно від сфери застосування нових підходів та ідей розрізняють продуктові, технологічні, ринкові та організаційні інновації. Продуктові інновації пов'язані з створенням нових товарів або послуг, які орієнтуються на попит, що формується. Технологічні інновації полягають у вдосконаленні методів виробництва існуючих товарів (послуг) з метою підвищення якості та зменшення витрат на виготовлення, що забезпечує здобуття господарюючим суб'єктом конкурентних переваг на відповідних ринках. Ринкові інновації являють собою нові методи діяльності суб'єкта господарювання на ринку. Організаційні інновації реалізуються завдяки вдосконаленню організаційних структур управління підприємством, що забезпечує його адаптацію до змін зовнішнього середовища і надає можливість здобувати переваги над конкурентами. Виходячи із зазначеного, принцип інноваційності у забезпеченні конкурентних переваг автотранспортними підприємствами на ринку транспортних послуг полягає у постійному дослідженні конкурентного середовища та розробці і застосуванні інноваційних стратегій як способів досягнення поставлених цілей.

Принцип правового забезпечення обумовлюється необхідністю створення нормативно-правової бази, адекватної умовам розвитку ринкової економіки. Це означає, що нормативно-правове забезпечення функціонування підприємств автотранспорту має бути спрямовано на демонополізацію потенційно конкурентних секторів транспорту.

Принцип інформованості передбачає, що інформація про переваги автомобільного транспорту над конкурентами має бути доступною для всіх суб'єктів ринку. Це надасть можливість транспортній клієнтурі приймати зважені рішення при виборі партнерів по бізнесу, що підвищує ймовірність надання переваг самець ому виду транспорту.

В умовах ринкової економіки принцип розвитку у забезпеченні конкурентних переваг автотранспортних підприємств на ринку

транспортних послуг є важливим, оскільки спирається на незворотні, закономірні кількісно-якісні зміни, які мають відбуватися у внутрішньому середовищі галузі завдяки оптимізації економічної діяльності як альтернатива посиленню конкуренції та іншим змінам зовнішнього середовища.

Принцип прогностичності (від слова «прогностика» – наука для передбачення майбутнього) у забезпеченні переваг автотранспорту над конкурентами означає передбачення кон'юнктури ринку транспортних послуг й перспектив його розвитку та формування адекватних конкурентних переваг.

Специфічні принципи забезпечення конкурентних переваг підприємств автомобільного транспорту враховують організаційно-економічні умови підвищення їх конкурентоспроможності на ринку і є основою для більш повного використання власного потенціалу у конкурентній боротьбі. В ринкових умовах господарювання ці принципи мають забезпечувати свідоме й планомірне використання позитивних тенденцій в дії об'єктивних економічних законів, що справляють найсуттєвіший вплив на ефективність економічної діяльності і конкурентоспроможність галузі. Тому, до специфічних принципів забезпечення конкурентних переваг автотранспортних підприємств доцільно віднести: паритетність, синергізм, гармонізація економічних інтересів, адаптивність, оновлення матеріально-технічної бази, ситуативність [5].

Принцип паритетності (від латинського *paritas* – рівність) у забезпеченні конкурентних переваг ґрунтується на засадах публічно-приватного партнерства автотранспортних підприємств з іншими суб'єктами ринку як важливої умови підвищення конкурентоспроможності автомобільного транспорту.

Принцип синергізму (від грецького *sinergos* – той, що діє разом) у забезпеченні переваг автотранспорту над конкурентами на ринку транспортних послуг обумовлюється можливістю досягнення так званого системного ефекту – емерджентності, яка досягається завдяки підвищеній результативності спільної дії суб'єктів аналізованого ринку.

Принцип гармонізації економічних інтересів суб'єктів ринку транспортних послуг при забезпеченні конкурентних переваг автотранспорту на ньому обумовлюється наявністю прямих та зворотних зв'язків між суб'єктами ринку та взаємовпливом і взаємозалежністю ефективності їх економічної діяльності. Реалізація даного принципу має ґрунтуватися на тому, що будь яка конкурентна перевага автотранспорту має сприяти нарощуванню обсягів виробництва на підприємствах вантажоутворюючих галузей,

підвищенню інвестиційної привабливості перевізників з метою активного залучення інвестицій у рухомий склад та інфраструктуру автомобільного транспорту.

Щодо принципу адаптивності, то при формуванні конкурентних переваг необхідно враховувати рівень розвитку продуктивних сил та виробничих відносин (відносин економічної власності). Це дозволить максимально ефективно використати досягнення науково-технічного прогресу і забезпечити більш тривалий життєвий цикл конкурентній перевазі.

Принцип оновлення матеріально-технічної бази є на сьогодні ключовим не тільки для забезпечення конкурентних переваг автотранспорту на ринку транспортних послуг, а й для забезпечення функціонування на необхідному рівні всієї транспортної інфраструктури національної економіки. Цей принцип обумовлюється тим, що знос основних засобів транспортної галузі перевищує поріг економічної безпеки та створює реальну загрозу для ефективного її функціонування.

Принцип ситуативності у забезпеченні конкурентних переваг підприємств автомобільного транспорту пов'язаний з змінами, що постійно відбуваються у конкурентному середовищі. Врахування цих змін вимагає формування конкурентних переваг з різними життєвими циклами.

Обґрунтовані уніфіковані і специфічні принципи є основою для забезпечення переваг автотранспортних підприємств над конкурентами на ринку транспортних послуг, а їх реалізація вимагає проведення подальших досліджень щодо наукових підходів до управління конкурентоспроможністю автомобільного транспорту на сучасному етапі економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [відп. ред. С.В. Мочерний]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – Т.3. – 952 с.
2. *Мочерний С.В.* Методологія економічного дослідження / С.В. Мочерний. – Львів: Світ, 2001. – 416 с.
3. *Чорний В.В.* Принципи забезпечення конкурентних переваг залізниць України на ринку вантажних перевезень / В.В. Чорний // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 9 (136). – С. 123–127.
4. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [відп. ред. С.В. Мочерний]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – Т.1. – 864 с.
5. *Чорний В.В.* Методологія забезпечення конкурентних переваг залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень / В.В. Чорний //

Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická konference «Aktuální vymoženosti vědi – 2012» 2012. – Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o. – C. 29–30.

Grechan P.Y., PhD student
National transport university
Grechan.pavlo@gmail.com

PRINCIPLES OF PROVISION OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF MOTOR TRANSPORT ENTERPRISES

Summary: *The peculiarities of the formation of competitive advantages by the enterprises of motor transport are determined. A unified and specialized group of principles has been allocated, which provide competitive advantages and consider their effect at the enterprises of motor transport.*

Key words: *motor transport enterprises, competitive advantages, principles of providing competitive advantages.*

Данилюк В.О., к.е.н.,
доцент кафедри менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
danyliukvo@gmail.com

МЕТОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ НОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Анотація. *Тези присвячено проблемі визначення вартості технології бізнес-організації та вибору методу, за яким відбувається цей процес. У практиці функціонування прийнято виділяти групи методів в залежності від того, на яких умовах бізнес-організація купуватиме технологію: придбання за ліцензією, методи, пов'язані з проектними показниками, зокрема чистим грошовим потоком, внутрішньою нормою дохідності тощо, комплексний метод, що включає портфельний аналіз продукції та технологій бізнес-організації.*

Ключові слова: *технологія, вартість, чистий грошовий потік.*